

PŘEDMLUVA	3
1. <u>ÚVODNÍ ČÁST</u>	4
1.1. Předmět zkoumání mechaniky	4
1.2. Metoda zkoumání mechaniky	4
1.3. Základní pojmy mechaniky	5
1.3.1. Prostor	5
1.3.2. Čas	5
1.3.3. Hmotnost	6
1.3.4. Síla	6
1.4. Základní zákony mechaniky	7
1.4.1. Princip setrvačnosti	7
1.4.2. Princip síly	7
1.4.3. Princip akce a reakce	8
1.5. Veličiny a jednotky mechaniky	8
1.6. Rozdělení mechaniky	8
1.7. Předmět zkoumání, úkoly a abstraktní pojmy statiky	10
1.8. Skalární a vektorové veličiny	11
1.9. Zákony, principy a axiomy statiky	12
1.9.1. Princip superpozice účinků	12
1.9.2. Princip úměrnosti	12
1.9.3. Axiomy statiky	12
1.10. Silové soustavy. Druhy a základní úkoly	13
2. <u>ROVINNÉ SOUSTAVY SIL</u>	17
2.1. Soustava sil se společným paprskem	17
2.1.1. Analytické řešení výslednice	17
2.1.2. Podmínka rovnováhy	17
2.2. Skládání dvou různosměrných sil se společným působišťem	19
2.2.1. Grafické řešení	19
2.2.1.1. Konstrukce složkového obrazce	20
2.2.2. Analytické řešení	20
2.2.2.1. Řešení z trigonometrie obecného trojúhelníka	20
2.2.2.2. Řešení pomocí průmětů sil	21
2.3. Rozklad síly ve dvě složky daného směru se společným působišťem	24
2.3.1. Grafické řešení	24
2.3.2. Analytické řešení	24
2.3.2.1. Řešení z trigonometrie obecného trojúhelníka	24
2.3.2.2. Řešení pomocí průmětů sil	24
2.4. Rovinná soustava sil se společným působišťem - rovinný svazek sil	26
2.4.1. Analytické řešení výslednice	26
2.4.2. Podmínky rovnováhy	27
2.4.3. Grafické řešení	27
2.5. Statický moment síly k bodu	31
2.5.1. Pojem statického momentu síly	31
2.5.2. Základní poučky o statickém momentu síly	32
2.6. Dvojice sil	34
2.6.1. Pojem dvojice sil	34
2.6.2. Základní poučky o dvojici sil	35
2.6.3. Skládání silových dvojic v rovině	35

2.7.	Síla a dvojice sil (moment) v rovině	37
2.7.1.	Výsledný účinek síly a dvojice sil	37
2.7.2.	Rovnoběžné posunutí síly F do libovolného bodu S	37
2.8.	Soustava sil působící v rovině porůznu	38
2.8.1.	Analytické řešení výslednice	38
2.8.2.	Podmínky rovnováhy	40
2.8.3.	Grafické řešení	41
2.9.	Rozklad a zrušení síly třemi silami v zadaných paprscích	46
2.9.1.	Rozklad síly F do tří složek F_1, F_2, F_3	46
2.9.2.	Zrušení síly F třemi složkami F_1, F_2, F_3	47
2.10.	Soustava rovnoběžných sil	50
2.10.1.	Obecná soustava rovnoběžných sil	50
2.10.1.1.	Analytické řešení výslednice	50
2.10.1.2.	Podmínky rovnováhy	51
2.10.2.	Dvě rovnoběžné síly	52
2.10.2.1.	Souhlasný smysl sil F_1, F_2	52
2.10.2.2.	Nesouhlasný smysl sil $F_1 < F_2$	52
2.10.2.3.	Nesouhlasný smysl sil $F_1 = F_2 = F$	52
2.11.	Statický střed soustavy rovnoběžných sil	55
3.	<u>PROSTOROVÉ SOUSTAVY SIL</u>	57
3.1.	Skládání tří sil se společným působištem	57
3.1.2.	Analytické řešení výslednice	57
3.2.	Prostorová soustava sil se společným působištem - prostorový svazek sil	58
3.2.1.	Analytické řešení výslednice	58
3.2.2.	Podmínky rovnováhy	60
3.3.	Rozklad a zrušení síly třemi silami zadanými paprsky se společným působištem	63
3.4.	Statický moment síly k bodu v prostoru	65
3.5.	Statický moment síly k ose v prostoru	68
3.5.1.	Pojem a vektor statického momentu síly k ose v prostoru	68
3.5.2.	Varignonova věta	69
3.5.3.	Statický moment síly F k souřadnicovým osám X, Y, Z a k počátku souřadnic O	69
3.6.	Dvojice sil v prostoru	72
3.6.1.	Základní poučky o dvojici sil v prostoru	73
3.6.2.	Skládání silových dvojic v prostoru	75
3.6.2.1.	Výsledný účinek silových dvojic	75
3.6.2.2.	Podmínky rovnováhy	76
3.6.3.	Rozklad silové dvojice v prostoru	76
3.7.	Síla a dvojice sil v prostoru	79
3.7.1.	Rovnoběžné posunutí síly F do libovolného bodu O	79
3.7.2.	Určení síly F v prostoru	81
3.7.3.	Výsledný účinek obecné síly F a dvojice sil v prostoru	83
3.7.3.1.	Bivektor - dynamy	83
3.7.3.2.	Nahrazení dynamy šroubem	84
3.7.3.3.	Rovnice centrální osy	85
3.7.3.4.	Nahrazení dynamy silovým křížem	86
3.8.	Obecná prostorová soustava sil	91
3.8.1.	Výsledný účinek obecné prostorové soustavy sil	91

3.8.1.1.	Bivektor - dynama	91
3.8.1.2.	Šroub	93
3.8.1.3.	Silový kříž	94
3.8.1.4.	Zvláštní případy	94
3.8.2.	Podmínky rovnováhy	95
3.9.	Rozklad a zrušení síly nebo obecné prostorové soustavy sil šesti silami zadanými paprsky	102
3.9.1.	Jediná síla v prostoru	102
3.9.2.	Obecná prostorová soustava sil	103
3.10.	Soustava rovnoběžných sil v prostoru	106
3.10.1.	Analytické řešení výslednice	106
3.10.1.1.	Zvláštní případy	107
3.10.2.	Podmínky rovnováhy	108
3.10.3.	Rozklad a zrušení síly třemi rovnoběžnými silami v zadaných paprscích	108
3.11.	Statický střed soustavy rovnoběžných sil v prostoru	111
3.12.	Maticový zápis podmínek ekvivalence a rovnováhy silových soustav	112
4.	<u>STATIKA HMOTNÉHO BODU</u>	116
4.1.	Hmotný bod volný, vázaný a pevně podepřený	116
4.2.	Vazby hmotného bodu	116
4.2.1.	Hladká plocha	116
4.2.2.	Hladká křivka	117
4.2.3.	Kyvný prut	117
4.3.	Podepření hmotného bodu kyvnými pruty	118
4.3.1.	Pevné podepření hmotného bodu v rovině a v prostoru	118
4.3.2.	Výpočet reakcí kyvných prutů	118
4.3.3.	Podepření staticky a kinematicky určité, neurčité a přeuročité	118
4.3.4.	Výjimkové případy podepření	118
5.	<u>STATIKA TUHÉ DESKY V ROVINĚ</u>	122
5.1.	Tuhá deska volná, vázaná a pevně podepřená	122
5.2.	Vazby tuhé desky v rovině	123
5.2.1.	Hladká křivka a posuvný kloub	123
5.2.2.	Kyvný prut	123
5.2.3.	Pevný - neposuvný kloub	123
5.2.4.	Dokonalé vetknutí	124
5.2.5.	Posuvné vetknutí	124
5.3.	Pevné podepření tuhé desky v rovině	125
5.4.	Výpočet reakcí podporových vazeb tuhé desky v rovině. Podepření staticky a kinematicky určité, neurčité a přeuročité.	125
5.5.	Výjimkové případy podepření tuhé desky v rovině	128
5.6.	Rovinné staticky určité nosníky	128
5.6.1.	Pojem rovinného nosníku	128
5.6.2.	Rozdělení rovinných nosníků	129
5.6.2.1.	Podepření nosníku	129
5.6.2.2.	Tvar a poloha střednice nosníku	129
5.6.3.	Základní druhy zatížení rovinných nosníků	130
5.7.	Výpočet reakcí vazeb jednoduchých rovinných nosníků	132
5.7.1.	Prostý nosník	132

5.7.2. Nosník konzolový - konzola	138
5.7.3. Nosník podepřený ve třech bodech	139
6. ROVINNÉ SLOŽENÉ SOUSTAVY	141
6.1. Vytvoření složené soustavy	141
6.2. Vazby složených rovinných soustav	141
6.3. Statická a kinematická určitost, přeurčitost a neurčitost rovinných složených soustav	142
6.4. Výpočet reakcí vazeb rovinných složených soustav	144
6.5. Výjimečné případy rovinných složených soustav	144
6.6. Základní typy rovinných složených soustav	145
6.7. Trojkloubový nosník - oblouk bez táhla	145
6.7.1. Výpočet reakcí vazeb	145
6.8. Trojkloubový nosník - oblouk s táhlem	148
6.8.1. Složky reakcí vnějších vazeb	149
6.8.2. Složky reakcí vnitřních vazeb	149
6.9. Spojitý nosník s vnitřními klouby - Gerberův nosník	151
6.9.1. Vytvoření Gerberova nosníku	151
6.9.2. Reakce vazeb Gerberova nosníku	152
6.10. Obecná rovinná složená nosníková soustava	156
7. STATIKA DOKONALE TUHÉHO TĚLESA	161
7.1. Tuhé těleso volné, vázané a pevně podepřené	161
7.2. Vazby - vedení tuhého tělesa	161
7.2.1. Hladká - kluzná plocha	161
7.2.1.1. Kulový kloub posuvný po ploše	161
7.2.1.2. Kyvný prut	162
7.2.2. Hladká - kluzná křivka či přímka	162
7.2.2.1. Kulový kloub posuvný po křivce či přímce	162
7.2.2.2. Dva kyvné pruty	162
7.2.3. Pevný - neposuvný kulový kloub	163
7.2.4. Posuvný válcový kloub	164
7.2.5. Neposuvný válcový kloub	164
7.2.6. Dokonalé vetknutí	165
7.3. Pevné podepření tuhého tělesa	166
7.4. Výpočet reakcí vazeb tuhého tělesa. Podepření staticky a kinematicky určité, neurčité a přeurčité	167
7.5. Výjimečné případy podepření tuhého tělesa	168
7.6. Prostorové namáhání nosníků	169
7.6.1. Přímý nosník prostorově zatížený	169
7.6.2. Lomený či křivý rovinný nosník prostorově zatížený	169
7.6.3. Prostorově lomený nosník	169
8. PRINCIP VIRTUÁLNÍCH PRÁČÍ U TUHÝCH TĚLES	179
8.1. Reálná - skutečná práce síly a dvojice sil	179
8.1.1. Práce síly	179
8.1.2. Práce dvojice sil - momentu	180
8.2. Pojem virtuálního přemístění a virtuální práce	182
8.3. Virtuální práce jednotlivých typů silových soustav	183
8.3.1. Soustava sil působící na hmotný bod	183
8.3.2. Soustava sil působící v rovině tuhé desky	183
8.3.2.1. Střed otáčení tuhé desky	185

8.3.3.	Obečná prostorová soustava sil působící na tuhé těleso	185
8.3.4.	Maticový zápis virtuální práce silových soustav	186
8.4.	Lagrangeův princip virtuálních prací	188
8.5.	Použití principu virtuálních prací - přemístění	190
8.5.1.	Virtuální práce reakcí vnějších a vnitřních vazeb	190
8.5.2.	Použití principu virtuálních prací - přemístění u tuhé desky v rovině a složených rovinných soustav	191
9.	<u>TŘENÍ</u>	196
9.1.	Tření smykové	196
9.2.	Tření valivé	200
10.	<u>TĚŽIŠTĚ ROVINNÝCH GEOMETRICKÝCH ÚTVARŮ. MOMENTY SETRVAČNOSTI A DEVIACNÍ</u> .	203
10.1.	Těžiště rovinných čar	20
10.1.1.	Těžiště obecné rovinné křivky	20
10.1.2.	Těžiště lomené (složené) rovinné čáry	20
10.2.	Těžiště rovinných obrazců	20
10.2.1.	Těžiště obecného rovinného obrazce	20
10.2.2.	Těžiště složeného rovinného obrazce	20
10.3.	Momenty setrvačnosti a deviační rovinných obrazců	2
10.3.1.	Pojem, velikost, znaménko a rozměr momentu setrvačnosti	21
10.3.2.	Vztah mezi momenty setrvačnosti J_x a $J_{x'}$ ke dvěma rovnoběžným osám X a X'	21
10.3.3.	Pojem, velikost, znaménko a rozměr deviačního momentu	21
10.3.4.	Vztah mezi deviačními momenty D_{xy} a $D_{x'y'}$ k rovnoběžným osám X, Y a X', Y'	221
10.3.5.	Vztahy mezi momenty setrvačnosti a deviačními momenty k pootočeným osám	223
10.3.5.1.	Analytické řešení	223
10.3.5.2.	Grafické řešení pomocí Mohrovy kružnice	225
10.3.6.	Poloměr setrvačnosti	228
10.3.7.	Vztah mezi poloměry setrvačnosti ke dvěma rovnoběžným osám X a X'	229
10.3.8.	Elipsa setrvačnosti	230
10.3.9.	Momenty setrvačnosti a deviační složených rovinných obrazců	232
10.3.10.	Polární moment setrvačnosti	237
11.	<u>TĚŽIŠTĚ TĚLES, PROSTOROVÝCH PLOCH A KŘÍVEK</u>	240
11.1.	Těžiště tělesa	240
11.1.1.	Obečné těleso	240
11.1.2.	Složené těleso	241
11.2.	Těžiště prostorové plochy	244
11.2.1.	Obečná prostorová plocha	244
11.2.2.	Složená prostorová plocha	244
11.3.	Těžiště prostorové křivky	246
11.3.1.	Obečná prostorová křivka	246
11.3.2.	Složená prostorová křivka	247
12.	<u>ZÁVĚREČNÁ ČÁST</u>	248
12.1.	Tabulky	248
12.2.	Použitá označení	256
12.3.	Literatura	259
OBSAH	. . . . .	260